

terwijl recidief-operaties wel een enkele maal voorkwamen, in de groote meerderheid bij patiënten, bij wie de eerste strumectomie, klaarblijkelijk niet radicaal genoeg, elders was verricht. Tweemaal is een *n. recurrens* doorsneden.

Ik geloof niet, dat men de strumectomie in tempi geheel kan missen. Er komen gevallen voor, waar het risico, de klier in één tempo te verwijderen, te groot lijkt. Achteraf spijt het mij bij voorbeeld dezen weg niet te hebben bewandeld bij het bovengenoemde eerste sterfgeval. Het tweede was vermoedelijk ook zoo niet te vermijden geweest.

Talrijk zijn de patiënten, bij wie men voor de keuze: operatie in 1 of 2 tempi komt te staan, tegenwoordig niet meer. Sedert 1938 opereerde ik slechts 2 maal in tempi, in beide gevallen met goed resultaat. De ééne patiënt, een vrouw van 46 jaar met asystolie basé-dowienne en leverbeschadiging, was zonder succes bestraald, zij was door ondoelmatig jodiumgebruik tegen jodium resistent geworden. De tweede betrof een man van 31 jaar met zeer ernstigen morbus BASEDOWI, door een internist en chirurg inoperabel verklaard. De grondstofwisseling was ook door ons met een PLUMMER-kuur niet lager te krijgen, steeg zelfs tot + 75 pCt. ! Ruime glycosetoevoer en 2 g causyth per dag. Ik opereerde in 2 tempi. Na het 1e tempo (rechts) daalde de stofwisseling tot + 5 pCt. Ook het 2de tempo (links) werd goed verdragen. Patiënt herstelde volledig.

Naar mijn ervaring is de *vroegtijdige radicale* strumectomie na vóórbehandeling met jodium en causyth de beste manier om een zoo groot mogelijk percentage blijvende genezingen bij thyreotoxicose te bereiken. Gelukkig denken vele internisten hier ook zoo over.

Groningen, 26 Augustus 1944

L. D. EERLAND

ELEPHANTIASIS VULVAE

In zijn klinische les behandelt prof. DE SNOO als tweede geval van elephantiasis vulvae een aandoening die hiertoe niet mag worden gerekend. Het betreft hier namelijk een sarcoma (globocellulare) vulvae, dat een elephantiasis-achtige zwelling der vulvae heeft veroorzaakt. De langzame uitbreiding van het gezwel en de bevindingen bij het eerste onderzoek doen vermoeden, dat de tumor is uitgegaan van de glandula BARTHOLINI dextra of van haar onmiddellijke omgeving.

Hoe belangwekkend de bespiegelingen omtrent de nog slechts 2 millioen eeuwen jonge vulva ook zijn, de gevolgtrekkingen die prof. DE SNOO meent hieruit te mogen maken, zijn, naar mijn meening, voor bestrijding vatbaar. Sarcomen en ook chronische ontstekingen met lymphstuwing (bij voorbeeld door filaria BANCROFTI) kunnen het bovenbeen of, respectievelijk en, het onderbeen diffuus doen zwellen op dezelfde wijze als bij elephantiasis vulvae.

Er zijn tientallen gedeelten van het lichaam te noemen die bij gelegenheid dragers van bepaalde, soms specifieke aandoeningen kunnen zijn, of, om met prof. DE SNOO te spreken, op eigenaardige wijze op prikkels kunnen reageeren. Het is niet noodig hiertoe het bestaan van zeer bijzondere potenties aan te nemen. Moet men de vlekken van KOPLIK aan dergelijke potenties der „jonge” wangzakken toeschrijven? Hoe staat het dan met exanthenen, die zich op specifieke wijze in de epidermis van romp en ledematen ontwikkelen?

Bovendien worden de grenzen der uitwendige geslachtsorganen op den duur door het gezwel overschreden. Onlangs zag ik dit zeer duidelijk bij zweetklierkanker van de vulva die van de buikhuid een pantser tot bij den navel had gemaakt. In het beschreven geval breidde de tumor zich al vrijwel onmiddellijk uit buiten de grenzen der vulva (in de richting van het rectum naar boven groeiend).

Aangezien prof. DE SNOO de elephantiasis vulvae terecht niet als ziekte sui generis wil beschouwen, heeft het geen zin over de aetiologie te spreken.

Het lijkt mij wenschelijk te besluiten, dat het jammer is, dat de proefuitsnijding en daarvoor het pathologisch-anatomische onderzoek niet 2½ tot 3 jaar eerder werd verricht. Nu vond dit blijkbaar pas plaats, nadat besloten was een bepaalde injectietherapie met radio-actieve stof toe te passen. Drie jaren geleden zou een stralenbehandeling, al of niet voorafgegaan door een vulvectomie met medeneming der femorale, inguinale en iliacale lymphklieren, de genezingskansen van deze jonge vrouw aanzienlijk hebben verbeterd. Thans mag men over deze kansen zeker niet optimistisch zijn, al schijnt de patiënte nu, eenige maanden na de verwijdering van een lieskliermetastase, nog gezond.

Ook bij de eerste patiënte is optimisme niet gerechtvaardigd. Overal in de literatuur beveelt men aan bij elephantiasis ruim in het gezonde te excideeren. Doet men dit niet, maar stelt men zich tevreden met het verwijderen van een gedeelte van het zieke weefsel zooals prof. DE SNOO deed, dan volgt vrijwel steeds recidief.

Ik meen dat het noodzakelijk is, bij aandoeningen als die welke prof. DE SNOO in zijn Clinische les behandelt, vroegtijdig een gedeelte van het zieke weefsel uit te snijden ter nader onderzoek. Ook van de diathermische lis kan hiertoe met voordeel worden gebruik gemaakt. Het histologische onderzoek door een bevoegd patholoog-anatoom is de basis voor de te volgen behandelingsmethode, tot nut van patiënt en clinicus.

s-Gravenhage, 24 Augustus 1944

A. J. M. HOLMER

DE FOETALISATIE- EN RETARDATIETHEORIE VAN BOLK

De opmerkingen van OP DE COUL naar aanleiding van mijn stukje over de foetalisatie-retardatietheorie van BOLK maken den indruk, alsof BOLK zich tegenover de wet van HAECKEL zou hebben gesteld en daaruit zijn theorie zou zijn voortgekomen. Dit is niet geheel juist. BOLK's uitgangspunt was het eigenaardige feit, dat, terwijl zoowel de apenbaby's als onze kinderen met een groot hoofd geboren worden, het hoofd bij den mensch relatief veel grooter blijft dan bij de apen, dit wil zeggen meer of minder op een foetalen ontwikkelingsstrap blijft staan.

Uitgaande van de meening, dat de mensch via de apen zou zijn ontstaan en hij dus jonger is, zou deze volgens de wet van HAECKEL in zijn ontogenie zijn phylogenie moeten herhalen en zijn hoofd dus, alvorens grooter te worden, eerst kleiner moeten zijn geweest. Het trof BOLK, dat dit niet het geval is, doch dat hier een afwijking van de wet van HAECKEL bestond in den zin van een retardatie — zooals hij ook met betrekking tot de beharing, de plaats van het achterhoofds gat en andere kenmerken vond. BOLK concludeerde daar echter niet uit, dat de wet van HAECKEL onjuist was, maar meende een nieuw ontwikkelingsprincipe op het spoor te zijn gekomen, dat hij wegens zijn verhouding tot de biogenetische grondwet retardatie noemde. Ik had dan ook volstrekt geen aanleiding het voor de wet van HAECKEL op te nemen, doch heb alleen er den nadruk op willen leggen, dat de door BOLK besproken kenmerken zich volgens die wet gedragen, wanneer men ervan uitgaat, dat niet de mensch via de apen is ontstaan, doch de apen zich ontwikkeld hebben uit meer of minder ver ontwikkelde tweevoeters, die boomdieren waren geworden en zich aan het boomleven hadden aangepast.

Coll. OP DE COUL maakt voorts van de gelegenheid gebruik eenige bezwaren in het midden te brengen tegen mijn visie op de menschwording. Ik ben hem daar dankbaar voor, maar kan daar hier incidenteel moeilijk op ingaan, temeer omdat die bezwaren ontleend zijn aan KALMA, die in zijn trilogie over de menschwording blijk geeft van een denkrichting, die ik tot mijn spijt lang niet overal kan volgen.

Utrecht, 24 Augustus 1944

K. DE SNOO

PHYLOGENIE EN MENSCHWORDING

Pocock, een Engelsch onderzoeker is in het begin dezer eeuw tot dezelfde conclusie gekomen als prof. DE SNOO 1). Hij ging van de klimbewegingen van de lagere en hogere Primaten uit. De lagere apen bewegen zich namelijk op de bovenzijde der takken en loopen daarop als viervoeters, in overeenstemming met de wijze van voortbeweging van de andere in de boomen levende zoogdieren. De anthropomorphen en gibbon daarentegen hangen aan de takken en maken klim- en klauterbewegingen welke overeenkomen met die van den mensch. Pocock ziet hierin een aanwijzing dat mensch, anthropomorphen en gibbon phylogenetisch moeten worden afgeleid van een oervorm, die het vermogen als biped rechtop te gaan bezat en terrestrisch was.

Deze tertiaire biped, de stamvader van mensch, anthropomorphen en gibbon, moet nu, de groottoeneming van alle vroeg-tertiaire zoogdieren in aanmerking genomen, aanmerkelijk kleiner geweest zijn dan de recente gibbon. Bij een lengte van 50 cm kom ik op een gewicht van $3\frac{1}{2}$ kg en voor den neonatus op één van 175 g. Het lijkt mij een physisch vraagstuk te worden om uit te maken of deze geringe gewichten afbreuk doen aan de afleiding van prof. DE SNOO, welke immers mede gebaseerd is op den stand der lichaamsas ten opzichte van de richting der zwaartekracht.

Amsterdam, 28 Augustus 1944

A. DEN HERDER

1) N. T. v. G. 1944, bl. 665 en 775.